

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá tím, jak se utváří a dále vyvíjí studentská identita vysokoškolských studujících, jejichž rodiče nemají vysokoškolské vzdělání. Cílem je zjistit, jaké významy, faktory, zdroje, aktéři a identity mají vliv na proces budování a rozvoje jejich studentské identity. Zaměřuje se na zlomové momenty, které jsou u nich doprovázeny změnou vlastní identity a nejistotou ve vlastním sociálním a kulturním světě. Teoretická část práce je zaměřena na definování a popis specifických charakteristik vysokoškoláků s rodiči bez vysokoškolského vzdělání, problému deficitní perspektivy a specifík studujících první generace na prestižnějších studijních oborech. Navazují části zabývající se sociálními a vzdělanostními nerovnostmi z hlediska historického vývoje v českém kontextu a z hlediska kritické sociální psychologie. Závěr je věnován identitě, na niž je nahlíženo ze tří teoretických hledisek, a to z pohledu teorie sociální identity, z pohledu sociálního konstruktivismu a ze sociokulturního vývojového pohledu na identitní proměny.

V empirické části byly ke sběru dat využity opakované polostrukturované hloubkové rozhovory a fotografické deníky. Získaná data jsou kvalitativně zpracována v interpretativní tradici prostřednictvím reflexivní tematické analýzy. Zkoumaný vzorek sestává z patnácti vysokoškolských studujících první generace (ve věkovém rozpětí 20–28 let, v poměru 8 žen ku 7 mužům) prezenčně studujících méně a více prestižní obory (jako medicínu a práva) ve 2. až 5. ročníku vysokoškolského studia. Ukázalo se, že jejich vzdělávací aspirace byly vysoké a týkaly se jejich cíle dosáhnout vzestupné sociální mobility a určité profesní identity. Vyznačují se instrumentálním přístupem ke středoškolskému i vysokoškolskému vzdělávání. Někteří z nich se staví spíše do sekundární role studenta na vzdělávací periferii a utváření jejich studentské identity je ovlivňováno mnohými jinými identitami. Některým se naopak podařilo svá znevýhodnění a potíže ve studiu překonat a zformovat si studentskou identitu takovou, jež v nich vzbuzuje pocit kompetentnosti a díky níž se stávají integrovanějšími vysokoškoláky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vysokoškolští studenti první generace, terciární vzdělávání, sociální třída, sociální mobilita, vývoj studentské identity